

Додаток 1
до Методичних рекомендацій
з організації та проведення
оборонного огляду
(пункт 6.1)

Методичні рекомендації
з опису безпекового середовища

1. Ці Методичні рекомендації визначають організаційні та методичні засади опису безпекового середовища в рамках оборонного огляду в Міністерстві оборони України та Збройних Сил України.

2. Поняття та визначення, наведені в цих Методичних рекомендаціях, вживаються в такому значенні:

безпекове середовище – сукупність зовнішніх і внутрішніх відносин між суб'єктами в усіх сферах національної безпеки, а також умов, факторів і обставин, які певним чином впливають або можуть впливати на ці відносини;

сила (суб'єкт) – держава, коаліція держав, міжнародні корпорації, політичні партії, блоки, групи населення та інші суб'єкти, які мають власні інтереси і для їх реалізації можуть впливати на рішення щодо застосування військової сили або застосовувати її самостійно;

можливі сценарії воєнно-політичних ситуацій, що потребують застосування (залучення) сил та засобів сектору безпеки і оборони – прогнозована сукупність намірів та дій сил (суб'єктів), а також умов, факторів і обставин, яка для реалізації національних інтересів України потребуватиме реагування із застосуванням (залученням) сил оборони.

3. Метою опису безпекового середовища є формування і надання вхідних даних, потрібних для здійснення подальших етапів оборонного планування.

4. Здійснення опису безпекового середовища ґрунтується на принципах: системності, що передбачає комплексний розгляд усіх складових безпекового середовища в їх взаємодії;

повноти, що передбачає розгляд усіх суб'єктів, їх зв'язків, факторів, умов, обставин та інших елементів, які мають значення для обрису безпекового середовища у майбутньому з точки зору забезпечення безпеки;

наукової обґрунтованості, що передбачає створення і наукове обґрунтування цілісної концептуальної моделі безпекового середовища як сукупності категорій та їх взаємодій;

узгодженості із заходами оборонного планування, що означає надання результатів опису за складом і формою, сумісними з подальшими процедурами оборонного планування.

5. У ході опису безпекового середовища передбачається вирішення таких завдань:

аналіз концептуальних документів сил (концепцій, доктрин, стратегій тощо), а також аналітичних праць провідних іноземних та вітчизняних експертів щодо зовнішньої та внутрішньої політики в усіх сферах, які можуть впливати на застосування воєнної сили, з метою виявлення інтересів та мотивації сил;

оцінювання та прогнозування складових воєнної могутності сил (воєнного, економічного, науково-технічного і духовного потенціалів);

оцінювання та прогнозування готовності сил до застосування воєнної сили для реалізації своїх інтересів;

оцінювання та прогнозування суперечностей між силами за проблемами відносин у світовому масштабі з проекцією на регіон довкола України;

оцінювання та прогнозування ризиків як результату розвитку безпекового середовища, які потенційно можуть реалізуватись на горизонті понад п'ять років і призвести до негативних наслідків для безпеки України та інших держав;

формування сценаріїв воєнно-політичних ситуацій, які потенційно можуть вимагати застосування та/або залучення сил оборони, а також характер участі складових сил оборони у зазначених сценаріях.

6. Керівництво описом безпекового середовища здійснюється керівником відповідної робочої підгрупи, а описом елементів, покладених на членів робочої підгрупи-представників окремих організацій – керівниками цих організацій.

7. До складу робочої підгрупи з опису безпекового середовища залучаються представники Національного інституту стратегічних досліджень (за згодою), Головного управління розвідки Міністерства оборони України, департаменту воєнної політики, стратегічного планування та міжнародного співробітництва Міністерства оборони України, Генерального штабу Збройних Сил України, Національного університету оборони України і, за необхідністю, окремі представники інших організацій, компетентні з питань безпекового середовища.

8. Підготовка до опису безпекового середовища полягає в:

розробці (вдосконаленні) науково-методичного апарату воєнно-політичного аналізу;

постійному моніторингу доступних інформаційних джерел з метою своєчасного виявлення змін елементів безпекового середовища, важливих для його обрисів у завданій перспективі;

завчасному проробленні можливих сценаріїв воєнно-політичних ситуацій;

аналізі воєнно-політичних вказівок воєнно-політичного керівництва України, Міністерства оборони України і Збройних Сил України щодо нюансів проведення воєнної політики України у перспективі понад п'ять років.

9. Опис безпекового середовища має містити такі розділи:
короткий опис законодавчих засад державної політики у сфері безпеки і оборони України;
тенденції (тренди) майбутнього;
ризика безпекового середовища;
опис можливих сценаріїв воєнно-політичних ситуацій, які вимагатимуть застосування або залучення сил оборони, а також характер участі складових сил оборони у зазначених сценаріях.

10. Процедура опису безпекового середовища

10.1. Опис безпекового середовища здійснюється у контексті оцінки і прогнозування негативного впливу намірів та дій сил (суб'єктів), а також факторів, умов і обставин на реалізацію національних інтересів України, протидія яким потребуватиме застосування або залучення сил оборони.

10.2. Опис безпекового середовища має відображати:
бачення майбутнього світовими силами (суб'єктами);
інтереси сил, насамперед світових та регіональних лідерів, тобто сил, які мають інтереси глобального та регіонального масштабу;
можливість появи нових сил (суб'єктів);
ресурси сил (суб'єктів): людські, економічні і природні;
глобальні та регіональні суперечностей;
склад і характер намірів та дій сил щодо забезпечення власної безпеки і реалізації власних інтересів, зокрема пріоритетів розвитку складових могутності (технологій, кількісно-якісних параметрів озброєнь тощо), ідеологічних постулатів і доктринальних установок, а також характерних рис сучасних воєнних конфліктів.

ризика безпекового середовища;
сценарії можливих воєнно-політичних ситуацій, які вимагатимуть застосування або залучення сил оборони, а також характер участі складових сил оборони у зазначених сценаріях.

інші елементи, які можуть бути включені до опису рішенням робочої групи.

10.3. Елементи безпекового середовища мають аналізуватись з точки зору впливу на застосування силами (суб'єктами) воєнної сили для реалізації власних інтересів на світовому, регіональному і національному рівнях.

10.4. Ризики безпекового середовища мають оцінюватись за:
сутністю, тобто фізичним смислом процесів, які породжують ризик;
можливістю реалізації ризику;
наслідками реалізації ризику;
оцінкою впливу наслідків реалізації ризику на національні інтереси і безпеку України у цілому.

10.5. Можливі сценарії воєнно-політичних ситуацій, які вимагатимуть застосування або залучення сил оборони, повинні характеризуватись:

діючими силами (суб'єктами), які породжуватимуть і які братимуть участь у ситуації;

цілями учасників ситуації;

масштабом (локалізацією) дій учасників ситуації;
напрямом розвитку ситуації;
можливими наслідками розвитку ситуації;
характером участі складових сил оборони у зазначених сценаріях.

Крім того, зазначені сценарії можуть містити опис географічних районів та визначення можливого просторового розмаху воєнних (бойових) дій, швидкість розвитку ситуації, можливі часові межі її розвитку та інші показники, що можуть уточнити вимоги до застосування (залучення) сил оборони.

10.6. Можливі сценарії воєнно-політичних ситуацій, які вимагатимуть застосування або залучення сил оборони, повинні оцінюватись з точки зору можливості виникнення. Під час визначення характеру участі складових сил оборони у цих сценаріях мають враховуватись положення нормативно-правових актів України, які регламентують застосування (залучення) сил оборони.

10.7. Під час формування можливих сценаріїв воєнно-політичних ситуацій, які вимагатимуть застосування або залучення сил оборони, має враховуватись можливість їх одночасного та/або послідовного виникнення.

11. Результати опису безпекового середовища

11.1. За результатами опису безпекового середовища розробляються:

“Опис майбутнього безпекового середовища на горизонті понад п’ять років. Стратегічне передбачення розвитку воєнно-політичної обстановки” – складова інформаційно-аналітичного матеріалу, який узагальнює результати оборонного огляду;

“Імовірні сценарії воєнно-політичної обстановки та їх характеристики” – складова звіту про результати проведення оборонного огляду;

пропозиції до проєктів Стратегії воєнної безпеки України і Стратегічного оборонного бюлетеня України в частині, що стосується безпекового середовища.

11.2. Під час вирішення завдань з опису безпекового середовища робоча група має керуватись положеннями науково-методичного забезпечення комплексного огляду сектору безпеки і оборони України та використовувати науково-методичні напрацювання вітчизняних та закордонних науковців і практиків.

12. Результати опису безпекового середовища обговорюються на засіданні відповідальної робочої групи, проведення якої оформлюється протоколом, підписуються керівником робочої групи і членами робочої групи, після чого надаються для затвердження до керівника, якому підпорядкований голова робочої групи і який приймає рішення про інформування керівництва Міністерства оборони України і Збройних Сил України, а також керівництва інших складових сил оборони.

Після затвердження результати опису безпекового середовища розсилаються керівникам інших робочих груп.